

Crnogorska akademija nauka i umjetnosti i Jugoslovensko entomološko društvo, pokretači i organizatori istraživačkog projekta Proučavanje FAUNE DURMITORA, Organizacioni odbor koji se stara o sprovođenju terenskog rada i o obradi sakupljenog materijala, kao i Redakcioni odbor ove edicije s velikim zadovoljstvom predaju naučnoj javnosti ovu drugu svesku FAUNE DURMITORA.

Pošto su u prvoj svesci FAUNE DURMITORA (Titograd, 1984) obrađeni puževi ove planine kao i predstavnici 4 većih i manjih insekatskih grupa, od podfamilije do podreda, a opisana je jedna nova podvrsta i jedan hibrid iz porodice Carabidae (Coleoptera), kao i 4 nove vrste endogejskih koleoptera, u ovoj svesci objavljuju se rezultati rada saradnika Projekta na proučavanju predstavnika 5 drugih taksonomskih grupa (4 grupe insekata i sisari), kao i dva posebna priloga.

U prvih pet poglavlja ove sveske (Syrphidae, Tipulidae, Culicidae, Trichoptera i Mammalia) autori iznose da su u toku svojih proučavanja na Durmitoru ustanovili ukupno 353 vrste insekata i 37 vrsta sisara. Od posebnog je interesa istaći da se kod proučavanih insekatskih grupa, skoro bez izuzetka, od ukupnog broja vrsta utvrđenih do sada za teritoriju naše zemlje na području Durmitora susreće dosta visok postotak. Ova zanimljiva pojava, koju su već zapazili autori priloga objavljenih u prvoj svesci, može se po svoj prilici objasniti geografskim položajem ove planine na kojoj se susreće i ukrštava flora i fauna različitih fito i zoogeografskih oblasti, zatim izrazitom razuđenošću reljefa Durmitora, njegovim znatnim visinskim razlikama (od 500 do 2500 m) i bogatstvom ekosistema. Pored toga, znatan broj vrsta, pronađenih na Durmitoru tokom ovih istraživanja, do sada uopšte nije bio zabilježen za Jugoslaviju. Ova činjenica ukazuje ne samo na znatne praznine koje još uvijek postoje u poznavanju faune naše zemlje, već i na značaj i potrebu organizovanih, sistematskih i kompleksnih faunističkih proučavanja, kao što su ova koja se obavljaju u okviru našeg projekta. Istraživanja ove prirode i ovog opsega, pored toga izrazito jugoslovenskog karaktera po sastavu saradnika koji u njima učestvuju, do sada nije bilo u našoj zemlji. Iz dosadašnjih rezultata postignutih na Durmitoru se može uočiti, prema tome, da će se radom na ovom projektu neosporno obogatiti ne samo poznavanje faune ove planine, već i živog sveta naše zemlje uopšte. Iznete činjenice jasno proizilaze iz letimične analize priloga objavljenih u ovoj svesci.

U prvom od četiri rada posvećenih insektima obrađene su osolike muve (*Syrphidae*) ne samo šireg područja Durmitora, već i nekih drugih krajeva Crne Gore. Autoru je uspjele utvrditi 231 vrsta, od čega je 201 vrsta pronađena na Durmitoru, a čak 39 vrste po prvi put su zabilježene za Jugoslaviju. Četiri vrste do sada nisu bile poznate nauci pa objavljen rad obuhvata i njihov opis.

U radu koji je posvećen dvokrilcima iz porodice dugonogih komaraca (*Tipulidae*), autori iznose da su utvrdili 49 vrsta, od kojih većina ima široko geografsko rasprostranjenje. Spisak zabilježenih taksona obuhvata u ovom slučaju 5 za faunu Jugoslavije nove vrste, pored tri za koje autori smatraju da bi mogle biti endemiti naše zemlje, dok 6 vrsta predstavljaju endemite Balkana.

U slijedećem prilogu iznose se rezultati proučavanja komaraca (*Culicidae*), porodice koja u umjerenj zoni obuhvata znatno manji broj predstavnika nego prethodne dvije porodice i koju je, zbog značaja ovih dvokrilaca sa medicinskog stanovišta, u našoj zemlji ispitivao i još uvijek proučava relativno velik broj stručnjaka. Na Durmitoru je utvrđeno 12 vrsta, koje su već bile zabilježene u Jugoslaviji. Polovina ovih vrsta, kako ističu autori, pripada fauni borealne zone, planinskih oblasti i šumskih reona centralnog i južnog Holarktika, što daje poseban biogeografski pečat ispitivanom području.

Predstavnici reda *Trichoptera* pripadaju poslednjoj grupi insekata čiji su rezultati proučavanja na Durmitoru izneti u ovoj svesci. Utvrđene su 92 vrste. Većina od njih zauzima širok areal u Palearktiku, pa čak i u Holarktiku, dok su druge vrste ograničene na južnu, odnosno srednju Evropu, na Alpe i Balkan. Tri vrste utvrđene na Durmitoru predstavljaju karpatsko-balkanske endemite, 8 vrsta se javlja samo na Balkanu a šest je ograničeno na južni dio Dinarida, od čega su dvije sada poznate samo iz Crne Gore. Sve u svemu veoma interesantan zoogeografski sastav *Trichoptera* Durmitora!

Rad o sisarima Durmitora, za koji autor smatra da predstavlja samo građu za neka obimnija istraživanja koja bi trebalo tek obaviti, obuhvata sa područja Durmitora mnogo-brojne originalne podatke. Autor iznosi razmatranje taksonomskog statusa mnogih durmitorskih predstavnika ove grupe životinja i na taj način doprinosi boljem upoznavanju teriofaune naše zemlje uopšte.

U prvom od pomenuta dva posebna priloga, koji nijesu, kao radovi u prethodnim poglavljima, posvećeni određenoj

grupi životinja već jednom posebnom taksonomskom problemu vezanom za faunu Durmitora, odnosno opisivanju novih vrsta, iznose se rezultati razmatranja jednog problema od opšteg interesa, tj. statusa durmitorskih populacija široko rasprostranjene i veoma varijabilne vrste leptira *Parnassius mnemosyne* Linnaeus. Ova vrsta se javlja u mnogobrojnim podvrstama, od kojih je iz naše zemlje opisano čak dvanaest. Koristeći modernu metodu biometričke obrade veoma obimnog materijala sa Durmitora i različitih drugih lokaliteta sa teritorije Jugoslavije, autor saopštava zaključke do kojih je došao o opravdanosti postojanja sada prihvaćenih podvrsta i o mjestu koje unutar vrste pripada njenim durmitorskim populacijama.

U drugom prilogu opisana je sa Durmitora nova vrsta insekta iz porodice Carabidae. To je jedan izuzetno interesantan predstavnik endogejskih tvrdokrilaca. Opisu ove, po svojoj prilici endemske durmitorske vrste, priložen je opis jedne srodne nove endogejske vrste koju je jedan od autora ovog priloga pronašao na Komovima još 1935. godine, a za koju je prilikom upoređivanja sa novom vrstom sa Durmitora utvrđeno da ni ona još nije bila poznata nauci.

Dosadašnja proučavanja faune Durmitora omogućena su, u prvom redu, stalnim zalaganjem Crnogorske akademije i Organizacionog odbora da uprkos velikih teškoća, finansijske i druge prirode, osiguraju bar minimalne uslove za terenski rad. Postignuti rezultati se imaju pripisati odazivu saradnika našeg projekta, stručnjacima iz skoro svih delova Jugoslavije, koji su na nesebičan način i sa oduševljenjem, posvećujući ovim istraživanjima dosta svog slobodnog vremena, obično uz znatne žrtve materijalne i druge prirode, prionuli na rad na jednom objektu koji je, kako smo vidjeli, od izuzetnog naučnog interesa.

Terenski rad na Durmitoru i obrada prikupljene naučne građe nastaviće se, nadamo se, uprkos teškoća, bar u dosadašnjim okvirima i dosadašnjim tempom, tako da će se, prema programu Redakcije, moći u dogledno vrijeme predati javnosti i treća sveska FAUNE DURMITORA, dok su u pripremi novi prilozima za slijedeće sveske ove edicije.

Redakcioni odbor